

Ο ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

Ε Ν Ε Λ Λ Α Δ Ι (*)

ΥΠΟ: ΣΠΥΡΟΥ Π. ΚΟΥΒΕΛΗ

Κατά τήν σημερινήν εποχήν μεγάλην πραγματικῶς ἐξέλιξιν ἔλαβεν ἡ Κρατική καλουμένη πίστις, ἐξ ἴσου δὲ μεγάλην ἐπέκτασιν - κατὰ τὸ δεύτερον κυρίως ἡμισυ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος - καὶ αἱ Κρατικαὶ πτωχεύσεις λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν καὶ τῆς δημοσιονομικῆς ἀπειρίας τῶν νεωτέρων κρατῶν. Μεταπολεμικῶς ἤρχισεν νέα περίοδος κρατικῶν πτωχεύσεων ὅποτε ὅλαι σχεδὸν αἱ ἐμπόλεμοι χῶραι ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων ἠναγκάσθησαν ὡς ἐκ τῶν μεγάλων ἀπωλειῶν εἰς χρῆμα καὶ αἶμα νὰ προστρέξουν εἰς τὴν πληθωρικὴν κυκλοφορίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἔμμεσος πτώχευσις.

Ἄλλοτε ἐπεκράτει ἡ γνώμη ὅτι τὰ Κράτη πρέπει ν' ἀποφεύγουν τὰ δάνεια ὁποσδήποτε, καὶ διὰ τὰς ἐκτάκτους των δαπάνας νὰ σηματοῖζον εἰδικὰ μεταλλικὰ ἀποθέματα. Καὶ τοῦτο ἵνα μὴ ὑποστοῦν τὴν τύχην τῆς Ἑλλάδος ἢ π. ἢν ὁ Ναπολέων προσήρτησε μὲ τὴν δικαιολογίαν, ὅτι αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ φέρῃ μόνη τὸ βῆρος τῶν δανείων της. Εἶναι γεγονόςὸς τέλος ὡς ὀρθῶς ὑποστηρίζει καὶ ὁ Κοθηγητῆς κ. Ἀνδρεάδης ὅτι αἱ συνέπειαι τῶν ἐξωτερικῶν δανείων - ἅτινα κατέστησαν σύνηθες φαινόμενον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνος - εἶναι βαρεῖαι ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς δράσεως ἢ καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν κρατῶν. Κατὰ τὴν σημερινήν ὁμως εποχήν τὰ πράγματα μετεβλήθησαν, καὶ ἐπιδιώκεται ἡ εἴσοδος ξένιων κεφαλαίων διὰ κρατικῶν δανείων ἔνεκα παραγωγικότητος τοῦ κεφαλαίου. Καὶ τὰ δανειζόντα κράτη τὴν ἐπιδιώκουν λόγῳ τοῦ ὅτι ἐπιτυχάνουν σπουδαιότατα πολιτικὰ καὶ οικονομικὰ ὠφέλη. Εἰδικώτερον ὅσον ἀφορᾷ τὰς τακτικὰς δαπάνας ἢ ὑγιῆς πολιτικῆ ἀξιοῖ ὅπως καλύπτονται ὑπὸ τακτικῶν προσόδων. Διὰ τὰς ἐκτάκτους δὲ δαπάνας κατὰ τὴν Ὑψηγητὴν κ. Καλλιαβᾶν ἐφ' ὅσον

(*) *Βιβλιογραφία.* — Α. Μ. Ἀ ν δ ρ ε ἄ δ η : Ἑλληνικὴ Δημοσία Οἰκονομία. Ἀθήναι 1925. — Ε. Μ. Τ σ ο υ δ ε ρ ο ς : Le relèvement économique de la Grèce. Préface Ch. Gide. Dette publique. Contrôle Financier International Situation budgétaire etc. 1919. — Κ. Ἀ γ γ ε λ ο π ο ὑ λ ο υ : Ἀγῶνες Πολιτικοί. Τεύχος Α' 1929. — Α. Ἀ ν δ ρ ε ἄ δ η : Θεωρία ἐπεμβάσεων, ἢ θεωρία Drago. — Α. Δ. Σ τ ρ α γ ο ς : Les finances de Guerre de la Grèce depuis 1912 a 1923. Strasbourg 1928. — Α. Κ α λ λ ι α β ᾶ : Κρατικαὶ πτωχεύσεις καὶ Διεθνεῖς οικονομικοὶ ἔλεγχοι. Ἀθήναι 1929. — Α. Ἀ ν δ ρ ε ἄ δ η : Ἱστορία Ἑθνικῶν Δανείων 1904. Ἐταιρία διαχειρίσεως τῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ δημοσίου χρέους ὑπεγγύων προσόδων. Καταστατικόν. Σύμβασις Δημοσίου καὶ Ἐταιρίας. Νόμος περὶ Δ.Ο.Ε. Ἀθήναι 1898. — Σ. Ρ. Δ ε ἰ μ ε ρ ῖ ς : Le contrôle international sur les finances Grecques. Athènes 1898.

δι' αὐτῶν ἐπιδιώκονται παραγωγικοὶ σκοποὶ ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη, ὅτι δύναται νὰ καλύπτονται διὰ δανείων. Θεωρεῖται ὡς δίκαιον καὶ σκόπιμον νὰ βαρύνωνται καὶ αἱ μέλλουσαι γεννεαί, αἱ ὁποῖαι θὰ ἔχουν καὶ τὰ ὀφέλη ἐξ αὐτῶν. Κατὰ τὸν Dietzel μάλιστα γενικῶς ἐπειδὴ ὅλοι γενικῶς αἱ ἐκπολιτιστικαὶ δαπάναι τοῦ Κράτους ἀποτελοῦν ὀφέλειαν καὶ διὰ τὰς ἐπομένους γενεάς δύναται νὰ καλύπτονται καὶ διὰ δανείων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ δικαίωμα ἢ ὄχι τοῦ Κράτους διὰ πτώχευσιν ὑπάρχον διάφορα γινώμει. Γενικῶς οἱ περισσότεροι συγγραφεῖς παραδέχονται τὴν πτώχευσιν μόνον ὅμως ὡς ἀναπότρεπτον κακόν. Τὸ κράτος ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ καταβάλλῃ κάθε δυνατὴν προσπάθειαν διὰ νὰ φανῇ συνεπὲς εἰς τὰς ὑποχρεώσεις του. Ἐὰν ὅμως τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν δὲν τῷ ἐπιτρέπεται βεβαίως νὰ διαλυθῇ διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τοὺς δανειστάς του. Τὸ Κράτος ἔχει τὴν ὑψηλὴν ἀποστολὴν ἀπὸ τὴν ὁποῖαν δὲν δύναται νὰ παραιτηθῇ. Τοῦτο εἶναι τοσοῦτον μῖλλον δεδικαιολογημένον καθ' ὅσον αἱ πτωχεύσεις δὲν ὀφείλονται μόνον εἰς ἀλόγιστον οἰκονομικὴν πολιτικὴν ἢ δοκίαν πρόθεσιν ταῦ Κράτους ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἀντιξῶν συνθήκας ἢ πολεμικὰ γεγονότα καὶ μάλιστα εἰς τοκογλυφικοὺς ὄρους δανείου. Ἐπειδὴ ἄλλωστε κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν νεωτέραν θεωρίαν ὁ τόκος δὲν εἶναι μόνον ἡ ἕμοιβή διὰ τὴν διαφορὰν μεταξὺ σημερινῆς ἀξίας καὶ μελλούσης τῶν κεφαλαίων ἀλλὰ εἶναι καὶ βραβείων κινδύνου, οἱ ἕψηλοι τόκοι ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ σύναψις τοῦ δανείου λαμβάνῃ χώραν μὲ τὴν σιωπηρὰν συγκατάθεσιν ἐκ μέρους τῶν δανειστῶν τῆς δυνατότητος τῆς κρατικῆς πτωχεύσεως (!) Συνεπῶς καὶ τὸ Κράτος ὅπως κάθε τίμιος ἔμπορος ἔχει τὸ δικαίωμα ἐὰν δὲν δύναται νὰ ἱκανοποιήσῃ τοὺς δανειστάς τοὺς νὰ καλέσῃ αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς προτείνῃ ἕναν εἰλικρινῆ συμβιβασμόν. Εἰς τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις οἱ δανεισταὶ θὰ ἔχουν συμφέρον νὰ δεχθοῦν τὸν συμβιβασμόν. Ἐὰν ὁ συμβιβασμὸς τοῦ Κράτους μὲ τοὺς δανειστάς του καταδεικνύεται ἀδύνατος τότε τὸ Κράτος ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς κηρύξεως τῆς πτωχεύσεως. Κρατικὴ δὲ πτώχευσις εἶναι ἡ μὴ ἐκπλήρωσις τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ Κράτους ἀπέναντι τῶν δανειστῶν του προσέτι δὲ καὶ ἡ λήψις εἰδικῶν μέτρων ὑπὸ τοῦ Κράτους μὲ τὸν σκοπὸν τὴν ζημίαν τῶν δανειστῶν του καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὀφέλειαν. Πρέπει δηλαδὴ πρὸ παντὸς οἱ δανεισταὶ τοῦ Κράτους νὰ ὑποστοῦν ζημίαν ἐκ τῆς ἀρνήσεως τοῦ Κράτους νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑποχρεώσεις του.

Ἡ συνέπεια δὲ μιᾶς κρατικῆς πτωχεύσεως δύναται νὰ εἶναι ἀναλόγως εὐνοϊκὴ ἢ δυσμενὴς διὰ τὸ πτωχεῦον Κράτος. Εὐνοϊκὴ διότι ὡς ἀναφέρει ὁ Allix τὰ ὑπερβολικὰ δάνεια πιέζουν ὑπερβαλλόντως τοὺς κρατικούς προϋπολογισμούς, στεροῦν δὲ τὴν κρατικὴν πίστιν τῆς ἐλαστικότητος αὐτῆς. Ὑπὸ τοιούτους ὄρους τὰ Κράτη ἢ περιορίζονται κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῶν κρατικῶν τῶν καθηκόντων ἢ δὲν δύναται εἰς τὰς ἔξαιρετικὰς αὐτῶν ἀνάγκας νὰ συνάψουν δάνεια ἢ ἀναγκάζονται νὰ παραχωροῦν ὄρους συμβάσεων.

1) Α. Καλλιβα. Κρατικαὶ Πτωχεύσεις 1929.

Ἀντιθέτως διὰ τῆς πτωχεύσεως αὐτῶν ἀποκοῦν ἐλευθερίαν δρᾶσεως, συνεπῶς ἐξυψηρετοῦν καλλίτερον τὸ γενικὸν συμφέρον. Ἐτερον πλεονέκτημα τῆς κρατικῆς πτωχεύσεως εἶναι ὅτι αὕτη εἰς περίπτωσιν τῶν ἐξωτερικῶν δανείων σημαίνει κέρδος τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας τοῦ πτωχεύσαντος κράτους εἰς βάρος ὄρισμένων χωρῶν. Εἶναι περιττὸν νὰ τονισθῇ τὸ ἀνιήθικον τῆς πράξεως ταύτης.

Δυσμενῆς δὲ λόγῳ τῆς ἐπερχομένης καταστροφῆς τῆς πίστεως τοῦ πτωχεύσαντος Κράτους. Πολλὰ ὅμως πτωχεύσαντα κράτη ἐπέτυχον συντόμως μεγάλα δάνεια. Ὁ David Hume μάλιστα ὑποστηρίζει ὅτι ἡ πτώχευσις δὲν βλάπτει καθόλου τὴν πίστιν τοῦ Κράτους. Ἡ πτώχευσις ἐπιβάλλει τὰ δημόσια βάρη ἐπὶ μιᾶς μόνον τῆς τῶν κατόχων τῶν κρατικῶν τίτλων καὶ χαρτονομισμάτων, ἐνῶ ἡ φορολογία ἀποτελεῖ κατανομήν τῶν δημοσίων βαρῶν ἐφ' ὅλων τῶν κοινωνικῶν τάξεων. Τέλος τρίτη δυσμενῆς συνέπεια τῆς πτωχεύσεως εἶναι ὅτι ἐπακολουθεῖ ἕψωσις τοῦ τόκου καὶ περιορισμὸς τῶν πιστώσεων.

* *

Θὰ ἦτο ἐνδιαφέρον νὰ κίμωμεν μίαν σύντομον ἱστορικὴν σκιαγραφίαν τῶν Ἐθνικῶν μας ἐξωτερικῶν δανείων ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Βασιλείου. Ἡ ἐπαναστατημένη Ἑλλάς τοῦ 1821, διὰ νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ τοῦ πολέμου τῆς ἀνεξαρτησίας της, ὑπεχρεώθη νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομήν ἀπὸ τὸ ἀλλοδαπὸν κεφάλαιον ὅπερ εἶρεν ἐν Ἀγγλίᾳ. Δύο δάνεια συνήφθησαν· τὸ πρῶτον στὰ 1824, διὰ ἓνα κεφάλαιον 800.000 Λιρῶν Στερλινῶν, καὶ εἰς τιμὴν ἐκδόσεως 59%, ὅπερ ἐν τῇ πραγματικότητι δὲν ἀπέφερεν εἰμὴ 384.000 Λίρες, καὶ τὸ δεύτερον στὰ 1825 δι' ἓνα κεφάλαιον 2.000.000 Λιρῶν καὶ εἰς τιμὴν ἐκδόσεως 55%, ὅπερ δὲν ἀπέφερεν καὶ αὐτὸ ἐν τῇ πραγματικότητι μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἐξόδων, μεσιτειῶν, προμηθειῶν κ.λ.π. εἰμὴ 814.000. Οὕτω ἀπελευθερωθεῖσα ἡ Ἑλλάς εὐρέθη ἀμέσως βεβαρυνμένη μὲ χρέη. Τὸ 1826 ὑφίσταται ἡ Ἑλλάς τὴν πρώτην τῆς πτώχευσιν καὶ καθίσταται εἰς αὐτὴν ἀδύνατον νὰ εὕρῃ δάνειον ἀνευ ἐγγυήσεως τῶν μεγάλων δυνάμεων.

Αἱ ἐπείγουσαι ἀνάγκαι ὀργανώσεως τῆς Διοικήσεως, ὡς καὶ ἡ ἐκτέλεσις ἐπειγόντων δημοσίων ἔργων τὴν ἠνάγκασαν νὰ προβῇ εἰς τὴν συνομολόγησιν νέου δανείου· τοῦτο ἦτο τὸ ἠγγυημένον δάνειον τοῦ 1833 διὰ 60.000.000 φράγκα ἐκδοθὲν πρὸς 94%. Μετὰ τὴν δευτέραν πτώχευσιν τοῦ 1843 ἐκλειπούσης καὶ τῆς ἐλπίδος ἐγγυήσεως τῶν μεγάλων δυνάμεων διὰ τὴν συνομολόγησιν ἐξωτερικοῦ δανείου, ἡ Ἑλλάς πρὸς κύλυσιν μεγάλων ἐπιγῶν ἔπρεπε νὰ καταφεύγῃ τοῦ λοιποῦ εἰς μόνην τὴν ἐσωτερικὴν οἰκονομίαν. Εὐτυχῶς δὲ ἔκτακτοι ἀνάγκαι δὲν ἐνεφανίσθησαν πρὸ τοῦ 1861. Ἀπὸ τὰ 1844 - 1861 δὲν ἔχομεν οὔτε ἐλλείμματα, οὔτε χρέη ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν περίοδον 1861 - 1879 καθ' ἣν ἔχομεν ἀδιάκοπα ἐλλείμματα καὶ μακρὰν σειρὰν δανείων. Δὲν ἔχομεν δὲ ἐλλείμματα οὔτε χρέη εἰς αὐτὴν τὴν πε-

ρίοδον τῆς Συνταγματικῆς Βασιλείας τοῦ Ὄθωνος, διότι κατὰ τὸν Καθηγητὴν Ἀνδρεάδην :

α') Ἡ Κυβέρνησις διέθετε ἤδη τὸ ἀνώτατον δυνατὸν ὄριον προσόδων. Πράγματι ἀπὸ τὸ 1836 ἡ Ἀντιβασιλεία εἶχε εἰσαγάγει τοὺς φόρους ἐπιτηδευμάτων, τῶν οἰκοδομῶν καὶ τοῦ χαρτοσήμου. Τὸ αὐτὸ ἔτος ὠργάνωσεν ἐπὶ τῷ παραγωγικώτερον τὴν τελωνειακὴν καὶ ταχυδρομικὴν Ὑπηρεσίαν, τὸ νομισματοκοπεῖον, τὸ Ἐθνικὸν Τυπογραφεῖον καὶ ἐν γένει τὰ δημόσια καταστήματα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν Διοίκησιν τῆς ἰδιωτικῆς τοῦ Κράτους περιουσίας καὶ τῶν δασῶν.

β') Περὶ δαπανῶν Δημοσίου χρέους δὲν ἐγίνετο λόγος παρὰ εἰς τὰ ἐπίσημα τοῦ Κράτους βιβλία.

γ') Ἡ μεγάλη ἰδέα προεκάλει σπατάλην μᾶλλον λόγων παρὰ χρημάτων, διότι ἢ διὰ τῶν ὄλων ἐπικουρίαι ἢν παρεῖχον εἰς τὴν Τουρκίαν αἱ μεγάλοι δυνάμεις, ἀπέκλειε καθε ἐλπίδα τελεσφόρου δρῆσεως. Τοῦτο ἀπεδείχθη σαφῶς κατὰ τὰ παραμονὰς τοῦ Κριμαϊκοῦ Πολέμου. Ὅποτε ὁ Ὄθων καὶ ἰδίᾳ ἡ Ἀμαλία εἶχον σχεδιάσει εἰσβολὴν εἰς Θεσσαλίαν. Ἐξ ἄλλου καίτοι ἐσημειώθησαν ἐπαναστάσεις τινὲς ἐν Κρήτῃ, Ἡπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ, γενικῶς οἱ Ἀλύτρωτοι δὲν ἐλάμβανον τὰ ὄπλα, τὸ μὲν διυβλέποντες τὸ ἄκαρπον πάσης ἀποκείρας, τὸ δὲ διότι κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα, ἔτη τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀβδουλ - Μεζιτ ἐγκαινιασθέντος Τανζιμάτου ἢ Μεταρρυθμίσεως, ὑπῆρξαν τὰ μόνα καθ' ἃ ὁ βίος τῶν Χριστιανῶν ὑπῆρξεν ἐν Τουρκίᾳ ἀνεκτός.

δ') Τέλος ὁ Ὄθων δὲ παρεσύρετο εἰς ἀλόγους δαπάνας καὶ διότι ὁμολογουμένως διεπνέετο ὑπὸ πνεύματος τᾶξεως καὶ οἰκοκυροσύνης καὶ διότι ἐγνώριζεν ὅτι, τῶν ἐσωτερικῶν δανείων ὄντων ἀδυνάτων λόγῳ τῆς σπάνεως τοῦ κινητοῦ πλούτου, νέαι δαπάναι δὲν ἤμποροῦσαν νὰ καλυφθῶσι παρὰ διὰ νέων φόρων, οἷτινες πάλιν θὰ ἐπέτεινον τὴν κατ' αὐτοῦ δυσφορίαν.

Τὰ ἔτη δὲ 1861 - 1878 τούναντίον ἐπροκάλεσαν ἐλλείματα καὶ δάνεια, διότι εἶχομεν τὴν ἐσωτερικὰς ἀνωμαλίας τῶν ἐτῶν 1861 - 1864, τὴν Κρητικὴν ἐπανάστασιν καὶ τέλος τὴν Μεγάλην Ἀνατολικὴν Κρίσιν, ἣς πρώτη ἀφετηρία ὑπῆρξεν ἡ χρεωκοπία τῆς Πύλης, ἢν ἐπηκολούθησαν ἡ Βοσνιακὴ Ἐπανάστασις, οἱ Σερβοτουρκικοὶ καὶ Ρωσοτουρκικοὶ πόλεμοι, ἡ Συνθήκη τοῦ Βερολίνου καὶ τέλος ἡ προσάρτησις τῆς Θεσσαλίας.

Σημειωτέον ὅμως ὅτι τὰ δάνεια τῆς περιόδου 1861 - 79 ὑπῆρξαν ἐσωτερικὰ τοιαῦτα, ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν ἀκολουθήσασαν δωδεκαετίαν ἣς τὰ δάνεια ἦσαν ἐξωτερικὰ. Τὰ συναφθέντα δὲ ἐξωτερικὰ δάνεια ἦσαν τὰ ἑξῆς:

	Ὀνομαστικὸν κεφάλαιον ἐκδοθὲν	τόκος
1879	60.000.000	6%
1880	120.000.000	5%
1884	100.000.000	5%
1887	135.000.000	4%
1887 (πάγιον)	30.000.000	4%
1889 (πάγιον)	125.000.000	4%
1890	60.000.000	5%
	<hr/> 630.000.000	

Τὸ πραγματικὸν τῶν ὅμως προῖόν και ὁ πραγματικὸς τόκος εἶναι διαφορετικὸς δεδομένου ὅτι ὅλα τὰ δάνεια ταῦτα ἐξεδόθησαν κάτω τοῦ ἄριον.

* * *

Ἡ ἀνεπάρκεια τῶν ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ ἤτις ὠδήγησεν εἰς συνεχῆ ἑλλείμματα, ἢ συνεχῆς προσφυγὴ εἰς δάνεια διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἑλλειμμάτων, ἢ ἐξάντλησις ἤτις προέκυψε διὰ τὴν κρατικὴν πίστιν ἐπιδεινωθεῖσαν ὑπὸ τῆς παθητικότητος τοῦ ἰσοζυγίου λογαριασμῶν και ὑπὸ τῆς ὑποτιμήσεως τοῦ Ἐθνικοῦ νομίσματος, ὠδήγησε τὸ Ἔθνος εἰς ἀδυναμίαν και ἀνικανότητα ἀνταποκρίσεως εἰς τὰς ὑποχρεώσεις του. Ἡ συνεχῆς αὔξησις τοῦ εἰς χρυσὸν Δημοσίου χρέους ἀπορροφούσε σταθερῶς τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν εἰς ὑποτετιμημένον νόμισμα πραγματοποιουμένων ἐσόδων. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς τῆς καταστάσεως χρονίας, κακῆς νομισματικῆς και οἰκονομικῆς πολιτικῆς, αἱ τιμαὶ τῶν Ἑλληνικῶν τίτλων ἔπιπτον σταθερῶς και οἱ κεφαλαιουχοὶ ἐδίσταζον ἀπὸ τοῦ 1891 νὰ καταθέσωσιν τὸ χρῆμα των εἰς τὸν Δημοσίον θησαυρόν. (A. Stragos. Les finances de guerre de la Grèce Strasbourg 1928). Ἐφαίνετο ἀδύνατον νὰ πραγματοποιηθῆ τὸ ἰσοζύγιον τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τῶν ἰδίων του μέσων. Αἱ συνήθεις πρόσοδοι αἰτίνας ἀνῆρχοντο εἰς 51.000.000 τὸ 1882, ἀνῆλθον εἰς 88.000.000 στὰ 1893, οὐχ ἦττον ὅμως τῆς ἐξ αἰτίας ὑποτιμήσεως τῆς δραχμῆς, ἦσαν ἀνεπαρκεῖς διὰ τὴν κάλυψιν τοῦ μεγάλου ἑλλείματος και διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἰσορροπίας. Μία τελευταία προσπάθεια ἀποπειραθεῖσα στὰ 1893 διὰ νὰ σωθῆ ἡ κατάστασις διὰ τῆς προσφυγῆς εἰς τὸ ξένον κεφάλαιον δεχομένης τῆς Ἑλλάδος μίαν ἐπίβλεψιν ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν της, δὲν κατέληξεν εἰς αἶσιον ἀποτέλεσμα. Τέλος ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις ἔφθασεν εἰς τοιοῦτον κρίσιμον σημεῖον, ὥστε νὰ εἶπη ὁ Τρικούνης, Πρωθυπουργὸς τότε τὸ περίφημον «Δυστυχῶς Κύριοι ἐπτωχεύσαμεν» και νὰ εισηγηθῆ μέτρα ἀνταποκρινόμενα πρὸς τὴν θλιβεράν ταύτην ἀλήθειαν. Ταῦτα ἐλήφθησαν διὰ τριῶν νόμων ἀπὸ 9 και 10 Δ)βρίου 1893. Κυριώτατα δ' αὐτῶν ὑπῆρξαν τὰ ἑξῆς: α) Ἐκηρύχθη ἄκυρον τὸ ἀπὸ 30 Μαΐου 1893 Β.Δ. τῶν 100 ἔκ. β) Ἐπετράπη εἰς τὴν Κυβέρνησιν νὰ προέλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς ὁμολογιούχους τῶν εἰς χρυσὸν δανείων τῶν ἐτῶν 1881, 1884, 1887, 1889 και 1890 πρὸς μεταρρυθμίσιν τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν σχετικῶς πρὸς τὸν τόκον, τὰ χρεωλύσια και τὰς ἐγγυήσεις αὐτῶν. Μέχρι δὲ τοῦ ὀριστικοῦ διακανονισμοῦ ὠρίσθη ὅτι: 1) Τὰ τοκομερίδια αὐτῶν περιορίζονται εἰς 30%, 2) ἀναστέλλεται ἡ ὑπηρεσία τῆς χρεωλυσίας, 3) Αἱ ὑπέγγυοι πρόσοδοι εἰσάγονται εἰς τὸν Δημοσίον Ταμεῖον.

γ) Ἀφέθησαν ἄθικτα τὰ ἐσωτερικὰ δάνεια εἰς δραχμάς. Ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ εἰς χρυσὸν δάνεια, τὸ μὲν ἀφομοιώθη πρὸς τὰ τῆς τρίτης κατηγορίας, καθ' ὅσον οἱ τῶν 16½, ἑκατ. τοῦ 1892 ὁμολογιούχοι (ἐγγῶραι Τραπεζαί) εἶχον δεχθῆ τὴν εἰς Τραπεζογραμμάτια τροπὴν. Τὰ ἄλλα ἐξηρέθησαν, εἴτε διότι (ὡς τὸ πρὸς τὰς προστάτιδας Δυνάμεις) εἶχον ἤδη περικοπῆ συνεπεῖα προηγουμένης πτωχεύσεως, εἴτε διότι ἀπετέλουν προσωρινὰ δά-

νια, ὁ δὲ σεβασμὸς τῶν τοιούτων δανείων ἐπεβλήθη ἐν πάσῃ πτωχεύσει ὑπὸ λόγων ἀνωτάτης ἀνάγκης, καθ' ὅσον ταῦτα ὄντα ἀπαραίτητα ἴδια ἐν στιγμῇ κρίσεως θὰ ἦσαν ἀδύνατα ἐὰν μὴ ἐκρίνοντο ἐκτὸς παντὸς κινδύνου. Καίτοι ἡ πτώχευσις δὲν ἔθιγε τὰ ἐσωτερικὰ δάνεια, ἔσχεν ἀποτελέσματα μέγιστα καὶ ἄμεσα καὶ ἔμμεσα ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἡμῶν καταστάσεως κατὰ τὸν αἰμνηστον Ἀνδρεάδην (Ἑλληνικὴ Δημοσίαι Οἰκονομία 1925) διότι :

α) Ἐπαθον πάντες οἱ κατέχοντες ὁμολογίας τῶν ἐξωτερικῶν δανείων Ἑλληνες μεταξὺ δὲ τούτων περιλαμβάνοντο λίαν ἐνδιαφέρουσαι κατηγορίαι νομικῶν ἢ φυσικῶν προσώπων: Τράπεζαι, Φιλανθρωπικὰ Καταστήματα, Χῆραι, Ὀρφανά. Ἐδοκιμάσθησαν ἰδίως οἱ ἐν Τουρκίᾳ εὐαγεῖς Οἶκοι καὶ ἄλλα Ἐθνικὰ ἰδρύματα, ἀπώλεσαντα μέγα μέρος τῆς κινητῆς των περιουσίας. Γενικῶς δὲ ἔχασαν πολλὰ καὶ οἱ ἐν διασπορᾷ ὁμογενεῖς, ἐπειδὴ ἠγόραζον Ἑλληνικὰ χρεώγραφα διατελοῦντες οἴτω εἰς στενωτέραν ἐπαφὴν πρὸς τὴν μητέρα πατρίδα, ἢ χρεωκοπία ἐνεφανίσθη ὡς ποινὴ ἐπὶ τοῦ πατριωτισμοῦ.

β) Διὰ τῆς πτωχεύσεως ἠλαττοῦτο μὲν κατὰ 70% ὁ ἑξακτὸς διὰ τοκοχρεωλύσια χρυσός, ἀλλ' ἐπειδὴ λόγῳ τοῦ ἐπελθόντος κλονισμοῦ τὸ συνάλλαγμα ἐξηκολούθη ἀνατιμώμενον, ἢ προελθοῦσα διὰ τὸ Δημόσιον ἐκ τῆς περικοπῆς ἀνακούφισις ἐμειώθη πολὺ. Πράγματι τοῦ μέσου ὄρου τῆς ἐπικαταλλαγῆς ἀνελθόντος ἀπὸ 1,43 (1892) 1,80 (1895) ἔδει δι' ἕκαστον φράγκον νὰ καταβάλλωνται 37 μονάδες περισσότεραι ἢ πρὸ τῆς χρεωκοπίας. Ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομία δὲν ἔπασχεν ὀλιγώτερον, διότι διασαλευθείσης ἤδη τῆς πρὸς πᾶν τὸ Ἑλληνικὸν ἐμπιστοσύνης οἱ ξένοι ἀνέστελλον τὰς χορηγουμένας εἰς τὸν ἐμπορικὸν κόσμον πιστώσεις, ἠναγκάζοντο δὲ οἱ ἡμέτεροι νὰ καταβάλλωσι πλείονας δραχμάς ἢ ὅσας εἶχον εἰσπράξῃ. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἀδιάκοποι αὐξομειώσεις ἐπικαταλλαγῆς ἀνεστάτιον τὰς ἐπιχειρήσεις. Τὸ κυριώτερον ὅμως τραῦμα κατὰ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας προῆλθεν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι αἱ μεγάλαι ἐγχώριαι Τράπεζαι εἶχον τοποθετήσει ἀξιόλογον μέρος τῶν κεφαλαίων των εἰς ἐξωτερικὰ δάνεια. Ἐντεῦθεν ἡ κατάρρευσις τῶν μὲν καὶ ὁ κλονισμὸς τῶν δέ, μὴδ' αὐτῆς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐξαιρουμένης. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ οἰκονομικῷ ὀργανισμῷ αἱ Τράπεζαι ἔχουσιν ὅταν ἀποστολὴν καὶ ἡ καρδία ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ, εὐνότητα εἶναι τὰ ἀκολουθήματα τῆς τελευταίας τραπεζιτικῆς κρίσεως. Καὶ ὁμολογουμένως αἱ ἐσωτερικαὶ ἄμεσα καὶ ἔμμεσα συνέπειαι τῆς πτωχεύσεως ὠχριοῦν πρὸ τῶν ἐξωτερικῶν, δηλαδὴ τῆς ἀτιμώσεως, τοῦ πολέμου καὶ τοῦ ἐλέγχου, οὐχ' ἦτον ὅμως εἶναι ἱκαναὶ νὰ δεῖξωσιν ὅτι καὶ ἄνευ τῶν δευτέρων, ἀναστολὴ τῶν διεθνῶν ὑποχρεώσεων ἀποτελεῖ διὰ πᾶν ἔθνος πολὺ δεινωτέραν περιπέτειαν ἢ ὅσον φαντάζονται οἱ νομίζοντες ὅτι ἐκ ταύτης μόνον οἱ ξένοι ὁμολογητοὶ πάσχουσιν. Ἡ πτώχευσις δὲ ἦτο ἀναμφιβόλως μοιραία καὶ ὄχι δολία. Κατ' οὐσίαν ἡ Ἑλλάς εὐρίσκατο ἐν πτωχεύσει ἀπὸ τοῦ Μαΐου τοῦ 1886 καὶ μόνον τὸ γόητρον τοῦ Τρικούπη καὶ ἡ περὶ τοὺς οἰκονομικοὺς συνδυασμοὺς δεξιότης του εἶχον ἀπομακρύνει τὸ μοιραῖον γεγονός.

Ὅστε ἦτο δυνατὸν Κράτος τοῦ ὁποίου τὰ ἐλλείματα ἐπὶ Πειτιανῶν ὑπερέβαινον τὸ τρίτον τῶν τακτικῶν ἐσόδων, καλυπτόμενα ἐν πολλοῖς διὰ δανείων, ν' ἀποφύγη τὴν καταστροφὴν, κυρίως ἀφ' ἧς ὑψουμένου ἀδιακόπως τοῦ συναλλαγματος, ἢ ὑπηρεσία τοῦ Α.Χ. ἀπερρόφει ὁσημέραι ὄγκουμένην μερίδα τῶν δημοσίων προσόδων. Ὡς ἐλαφρυντικὰ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος δύνανται ἄλλωστε νὰ προταθῶσιν :

1) Σειρὰ ἀντιξῶν περιστάσεων : Τούτων αἱ μὲν ὑπῆρξαν φύσεως διπλωματικῆς, ὀφειλόμεναι εἰς τὴν ἄδικον σιάνιν τῆς Εὐρώπης, ἥις δειχθεῖσα χαλιρῶ ἀπέναντι τῆς Τουρκίας τῷ 1880 καὶ μεροληπτικῇ ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας τῷ 1885, ἐξώθησεν ἡμᾶς εἰς δύο πολυδαπάνους ἐπιστρωθεύσεις· αἱ δὲ φύσεως πλουτολογικῆς ἀπορρῦσαι ἰδίᾳ ἐκ τῆς σταφιδικῆς κρίσεως.

2) Τὸ γεγονός ὅτι τὴν Ἑλλάδα ἐξεμεταλλεύθησαν ποικιλοτρόπως ἐσθ' ὅτε δὲ καὶ κακοήθως, ξένοι χρηματισταί.

3) Ὅτι ἐν μέρει ἐξ αἰτίας τῶν ἐκμεταλλεύσεων τούτων, οἱ Ἕλληνες ἐπλήρωσαν, ἀπὸ τοῦ 1879 - 1893, εἰς τοκοχρεωλύσια πλείονι τῶν ὄσων εἰσέπραξαν ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν δανείων.

4) Ὅτι τέλος τὸ Ἔθνος κατέβαλεν ἀξιολόγον προσπάθειαν ὅπως διὰ τῶν φορολογικῶν τοῦ δυνάμεων δειχθῆ συνεπὲς πρὸς τὰς ἐξωτερικὰς του ὑποχρεώσεις. Τῆς προσπάθειας ταύτης ἀρχοῦσα ἀπόδειξις εἶναι τὸ γεγονός ὅτι, ἐνῶ τὰ τακτικά ἐσοδα συνεποσοῦντο τῷ 1881 εἰς 41.582.501 δραχμὰς παλαιάς. ἀνῆλθον τῷ 1893 εἰς 90.064.674 δραχμὰς νέας.

Ἄλλ' ἡ προσπάθεια αὕτη ἐξάρεται καὶ ἄλλως. Ὁ Σουτσοῦς ὑπελόγιζεν τῷ 1874 ὅτι ἕκαστος Ἕλλην κατέβαλε 19 φράγκα, ὁ δὲ Ἐδουάρδος Λῶ ὅτι ἡ ἀναλογία αὕτη εἶχεν ἀνέλθει εἰς 24 σελ. τῷ 1887 καὶ 30 σελ. (37,30 Φρ.) τῷ 1893. Ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι ἡ εἰσφορὰ κατὰ κεφαλὴν εἶχεν διπλασιασθῆ ἐντὸς 19 ἐτῶν. Ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτῷ λαμβανόμενον τὸ ποσὸ φράγκον 37,50 κατὰ κεφ' ἄνθρωπον ἦτο μέγα λόγῳ τοῦ τότε μικροῦ Ἐθνικοῦ πλοῦτου τῆς Ἑλλάδος. Ὄντως κατὰ τὸν Λῶ, ἕκαστος Ἄγγλος κατέβηκε 50 σελ. ἢ 62 1/2 Φρ. χρυσᾶ, ἥτοι 2)5 πλέον παρὰ ἕκαστος Ἕλλην· ἐπειδὴ ὁμοίως ὁ κατὰ κεφαλὴν πλοῦτος ἐν Ἀγγλίᾳ ἦτο πλέον ἢ τριπλάσιος τοῦ ἐν Ἑλλάδι, ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι ἡ ὑφ' ἑκάστου Ἕλληνοῦ διδομένη εἰς τὸ Δημόσιον μερὶς τοῦ εἰσοδήματός του ἦτο διπλασία τῆς συνεισφερομένης ὑφ' ἑκάστου Ἄγγλου

Ἐπηκολούθησε τῆς πτωχεύσεως μία μεγάλη πτώσις τῶν Ἑλληνικῶν ἀξιών, σοβαραὶ ἀπώλειαι διὰ τοὺς κομιστάς καὶ ἡ ἀπώλεια τῆς Κρατικῆς πίστεως ἥτις διὰ τοῦ προειρημένου Νόμου ἀνέστειλεν τὴν ὑπηρεσίαν τῆς χρεωλυσίας τῶν ἐξωτερικῶν δανείων καὶ περιώριζεν τὴν ὑπηρεσίαν τῶν τοκομεριδίων εἰς 30%· προσωρινῶς μέχρι τοῦ ὀριστικοῦ διακανονισμοῦ. Διὰ τὸν ὀριστικὸν διακανονισμόν αἱ διαπραγματεύσεις ἤρχισαν ἀμέσως μετὰ τὴν πτώχευσιν, κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τὰς Ἀθήνας μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ἀπεσταλμένων τῶν ὁμολογιούχων, ἀργότερον δὲ εἰς Παρισίους τῷ 1895 μὴ καταλήξασαι ὁμοίως εἰς οὐδὲν ἀποτέλεσμα. Στὰ 1896 τὰ Κομμ-

τάτα τῶν Ὁμολογούχων, συγκεντρωθέντα εἰς Παρισίους προετοίμασαν ἕνα σχέδιον διακανονισμοῦ ὄπερ ὑπέβαλαν εἰς τὴν συγκατάθεσιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Συμφώνως τῷ ἀνωτέρω σχεδίῳ θὰ προωρίζοντο διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν παλαιῶν ἐξωτερικῶν δανειῶν αἱ ἐκ τῶν μονοπωλιῶν πρόσοδοι, τοῦ καπνοῦ ἢ τοῦ χαρτοσήμου, καὶ αἱ αὐταὶ αἱ πρόσοδοι θὰ διοικοῦντο «ὕπὸ μιᾶς ἀνωνύμου Ἑλληνικῆς Ἐταιρίας ἐχούσης ὡς ἀποστολὴν τὸ νὰ περιέλθουν τὰ ποσὰ εἰς τοὺς ἐπαφορισμένους μὲ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν δανειῶν οἴκους». (Livre jaune, Arrangement financier avec la Grèce 1898 p. 19). Τὸ ἀνωτέρω σχέδιον δὲν ἀπῆχεν πολὺ ἀπὸ ἐκεῖνο τῶν τριῶν Κομιτάτων τῶν πιστωτῶν συγκεντρωθέντων τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1894 στὸ Παρίσι, ὄπερ εἶχον σκιαγραφῆσαι εἰς μίαν ἐπιστολὴν ἣν ἀπήνθουν πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν τῆς Ἑλλάδος τὴν 12ην Ἀπριλίου. Στὰς 18 Φεβρουαρίου 1897 ὑπεβλήθη πάλιν ἕνα προσχέδιον διακανονισμοῦ εὐχάριστον δι' ἀμφοτέρω τὰ μέρη. Ἀλλὰ μία ἀπόκρυφος δύναμις σταμάτησε τὴν τηλεγραφικὴν τῆς μεταβίβασιν στὸ Λονδίνο, ἥδη ἀρχίσασαν τὸ ἴδιο βράδυ ὅπου μία διακοίνωσις τῶν δυνάμεων παρουσιάσθη εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος, πού ἐπέκρωτο νὰ καταλήξῃ εἰς μίαν αἱματηρὰν περιπέτειαν, τὸν ἀτυχή πόλεμον τοῦ 1897. Ὁ πόλεμος αὐτὸς εἶναι κοινὸν μυστικὸν δι' ἐκρηγῆθη ὑπὸ τῆς Τουρκίας κατόπιν ἐνθαυρνύσεως τῆς Γερμανίας μὲ ἀπώτερον ὑπὸ τοῦ Βερολίνου ἀπιδιωκόμενον σκοπὸν τὴν ἱκανοποίησιν τῶν Γερμανῶν ὁμολογούχων διὰ τῆς ἐπιβολῆς ἐλέγχου, διὰ τὴν κατάπausιν δὲ τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἣ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔναντι τοῦ κινδύνου τῆς Ἐπιδρομῆς κατὰ τῶν Βορείων Ἐπαρχιῶν, προέτρεψεν τὴν ἐπέμβασιν τῶν μεγάλων Δυνάμεων εἰς χεῖρας τῶν ὁποίων κατέθεσεν ἄνευ ὄρων τὴν φροντίδα τῶν συμφερόντων τῆς Ἑλλάδος.

Συνεπῶς αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις «μὲ τὸ ἀζημίωτον» εἰς τὰ προκαταρκτικὰ τῆς εἰρήνης μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας ὑπογραφεῖσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 5-18 Σεπτεμβρίου 1897, παρενέβαλον τὸ ἄρθρον 2 χάρις εἰς ὃ ἕνας διεθνὴς οικονομικὸς ἔλεγχος ἐπεβάλλετο εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ δευτέρον αὐτὸ ἄρθρον τῆς προκαταρκτικῆς εἰρήνης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦν καὶ αὐτὸς ὁ Κλεμανσὼ ἐχαρακτήρισεν ἐπονοϊδιστὸν εἶχεν ὡς ἐξῆς: «Ἡ Ἑλλὰς θὰ καταβάλῃ τῇ Τουρκίᾳ ἀποζημιώσασιν 4 ἑκατ. Τουρκικῶν Λιρῶν - Ὁ σχετικὸς πρὸς ταχεῖαν ἀπόκτησιν τῆς ἀποζημιώσεως κανονισμὸς θὰ γίνῃ τῇ συναινέσει τῶν Δυνάμεων κατὰ τρόπον μὴ θίγοντα τὰ κεκτημμένα δικαιώματα τῶν παλαιῶν δανειστῶν τῆς Ἑλλάδος. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον θέλει ἰδρυθῆ ἐν Ἀθήναις Διεθνὴς Ἐπιτροπὴ ἀπαρτιζομένη ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν μεσολαβησασῶν Δυνάμεων. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θέλει ἐπιτύχει τὴν ψήφισιν Νόμου, ἐγκριθέντος προηγουμένως ὑπὸ τῶν Δυνάμεων κανονίζοντος τὴν λειτουργίαν τῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ δυνάμει τοῦ ὁποῦ ἢ εἰσπραξῆς καὶ διαθέσεως προσόδων ἐπαρκῶν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δανείου τῆς ἀποζημιώσεως καὶ τῶν ἄλλων Ἐθνικῶν χρεῶν θέλουσι τεθῆ ὑπὸ τὸν ἀπόλυτον ἔλεγχον τῆς προρηθείσης ἐπιτροπῆς».

Ἐπάρχουσιν ἔγραφε ὁ Paul Leroy - Beaulieu, ἐπιστῆμαι γαλήνιοι καὶ ἀτάραχοι, αἵτινες δεικνύονται ἐπιεικεῖς πρὸς τοὺς καταφρονητάς των καὶ ἀφίνουσιν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ· ἡ Δημοσία οἰκονομία δὲν συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν Ἐπιστημῶν τούτων· ἔχει τρομερὸν τρόπον νὰ ἐκδικεῖται τὰς Κυβερνήσεις αἵτινες ἀγνοοῦσι ἢ προκαλοῦσι αὐτήν. Καὶ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φορὰν ἐπληθήθυσαν τὰ λεγόμενα τοῦ Γάλλου οἰκονομολόγου τὴν τελευταίαν πεντηχονταετίαν, ὅπου Κράτη κακῶς διοικούμενα οἰκονομικῶς ἢ ἔπασαν ἐντελῶς ἢ ἔχασαν μέρος τῆς Ἐθνικῆς των Ἀνεξαρτησίας ὅπως ἡ Τύνις, Αἴγυπτος, Μαρόκον, Τουρκία, Ἑλλάς, Σερβία, Βουλγαρία κλπ. Ἐχομεν δὲ καὶ Κράτη μεγαλύτερα ὢν ἡ Ἐθνικὴ ὑπόστασις δὲν ἐμειώθη διὰ τῆς παρουσίας ξένου Ἐλέγχου, ἀλλ' ὢν ἡ ἐλευθερία τῆς δράσεως περιορίσθη. Ἡ περιφρόνησις λοιπὸν ὑπὸ τῶν πολιτειῶν ὠρισμένων κανόνων, ἔχει βαρυτάτας συνεπειάς καὶ θέτει εἰς κίνδυνον αὐτὰ ταῦτα τὰ κυριαρχικά των δικαιώματα προκαλοῦσα διεθνεῖς ἐπεμβάσεις. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ Εὐρώπη ὑπέστη πολλὰς χρεοκοπίας ἀνευ διαμαρτυριῶν ἢ μᾶλλον περιοριζομένη εἰς διαμαρτυρίας (Ἀνδρεάδη, Θεωρία Drago) προσέτρεξεν ὅμως καὶ εἰς τὰ ὄπλα καὶ ἐνεκαινίασε τὴν μεταστροφὴν τῆς πολιτικῆς της διὰ τῆς Ἀγγλογερμανοϊταλικῆς ἐπεμβάσεως ἐν Βενεζουέλλα ἐνὸς τῶν κρατῶν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς τῆς κλασικῆς χώρας τῶν ἐπαναστάσεων καὶ χρεοκοπιῶν. Μεταξὺ τῶν λόγων τῶν δικαιολογησάντων τὴν ἐπέμβασιν αὐτήν, ἥτις ταχέως ἔλαβεν βίαιον χαρακτήρα καταλήξασα εἰς τὸν βομβαρδισμόν τῶν λιμένων Guayra, Puerto - Cabello, Maracaibo, συγκαταλέγεται καὶ ἡ διακοπὴ τῆς Ὑπηρεσίας ξένου Δημοσίου χρέους.

Ὅλα τὰ Κράτη τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς συνεκινήθησαν ἐπὶ τῷ συμβάντι· Ἡ Ἀργεντινὴ ἀνέλαβε τὴν ἐξωτερικέυσιν τῆς διαμαρτυρίας ἣτις ἔφερον τὴν ὑπογραφήν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργοῦ Drago. Ὑπὸ τὸ ὄνομα δὲ τούτου ἦτο προσωρισμένη νὰ ἀναρῆθῃ εἰς δόγμα πολλὰς προκαλέσασα συζητήσεις σχετικῆ θεωρία.

Ὁ Δράγο ἀποκρούει πᾶσαν βίαν πρὸς ἐξαναγκασμὸν τῆς ἐξυπηρετήσεως τοῦ Δημοσίου χρέους συνδυάζων τὴν ἀρχὴν αὐτήν μετὰ τοῦ δόγματος Μονροῦ. Ὁ Δράγο οὐδέποτε διεννοήθη ν' ἀπαλλάξῃ τὴν Βενεζουέλαν ἢ ἐν τῷ μέλλοντι, ἄλλο τι Κράτος τῆς ὑποχρεώσεως νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη του. Διεμαρτυρήθη μόνον κατὰ διεθνῶν ἐκτελέσεων βασιζομένων ἐπὶ μόνῃς τῆς μείζονος ἰσχύος τοῦ προβαίνοντος εἰς αὐτὰς ἀνευ ἀποφάσεως Διαιτητικοῦ Δικαστηρίου κληθέντος νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα καὶ καταδικάσαντος τὸν ὀφειλέτην εἰς πληρωμὴν. Τὸ Συνέδριον τῆς Χάγης ἐγκαταλείπων τὰς περὶ κυριαρχίας ιδέας παραδέχεται ἐπέμβασιν δι' οἰκονομικοὺς λόγους προὑποβάλλον μόνον αὐτήν εἰς διαιτητικὴν ἀπόφασιν. Σημειωτέον· ὅτι κατὰ τὴν πρότασιν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τὴν διαιτησίαν εἶχεν μόνον τὸ δικαίωμα νὰ προτείνῃ ὁ δανειστής. Νῦν τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀναγνωρίζεται καὶ εἰς τὸν ὀφειλέτην.

Πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ πάντως ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπεμβάσεως εἶναι ὀλεθρία οὐ μόνον διὰ τὰ κυριαρχικά δικαιώματα τῶν ἀσθενῶν ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ

ἐπειβαῖνον Ἐθνος. Βεβαίως ἡ ἰσχὺς τούτου τὸ ἀπαλλάσσει συνήθως ἀπὸ παντὸς φόβου ἀντιποίνων, πλὴν ἀκριβῶς ἡ εὐκολία μεθ' ἧς γίνεται ἡ ἐπέμβασις, τὸ παρασύρει εἰς ἐπιχειρήσεις ποτὲ μὲν ἐπιζημίους διὰ τὰ γενικώτερα αὐτοῦ συμφέροντα ποτὲ δὲ βλαβερωτάτας διὰ τὸ Ἐθνικὸν αὐτοῦ γόητρον. Αἱ ἐπεμβάσεις δὲν ἤθελον πολλαπλασιασθῆ ἂν πλεῖστα Κράτη δὲν εἶχον προκαλέσει τὴν μὴνιν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου διὰ χρεωκοπιῶν συχνάκις ἀλλεπιλλήλων καὶ ἐνίοτε δολίων, δηλαδὴ διὰ τῆς καταιχρίσεως ἢν ἐποιήσιντο τῶν κυριαρχικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων.

* *

Εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀνωτέρω ἄρθρου 2 αἱ μεσολαβήσασαι Δυνάμεις ἐπεφόρισαν ἕξ ἀποσταλμένους νὰ προπαρασκευάσουν τὰς βάσεις τῆς οικονομικῆς τακτοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ ἐπεξεργασθῶσι τὸ προσχέδιον ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ ὑποβληθῆ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν, τῇ συναινέσει τῶν Δυνάμεων, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ τεθῶσιν ὑπὸ τὸν ἀπόλυτον ἔλεγχον μιᾶς Διεθνοῦς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς ἡ εἰσπραεῖς καὶ διάθεσις τῶν προσόδων αἰτινες προορίζοντο διὰ τὴν Ὑπηρεσίαν τῶν δανείων. Τὸ Νομοσχέδιον ἐπεξεργασθὲν ὑπὸ τῆς ἄνω Ἐπιτροπῆς ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς. Εἶναι ὁ Νόμος ΒΦΙΘ' τῆς 26ης Φεβρουαρίου 1898 ἐπὶ τοῦ Διεθνοῦς Ἑλέγχου, ὅστις κατὰ τὸ ἄρθρον 38 δὲν ἠδύνατο νὰ τροποποιηθῆ εἰμὴ μόνον τῇ συγκαταθέσει τῶν Ἐξ Δυνάμεων. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπεκτείνει τὸν Ἑλεγχόν τῆς καὶ ἐπὶ τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν. Τῇ αἰτήσει αὐτῆς ἡ Κυβέρνησις θέλει ἀντικαθιστᾶ τοὺς ὑπαλλήλους ὧν ἡ Ὑπηρεσία ἤθελεν δώσει ἀφορμὴν εἰς ἠπολογημένας κατ' αὐτῶν παραστάσεις. Ὁ Ἑλεγχος τῆς Ἐπιτροπῆς ἐξασκηθήσεται κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ Νόμου ΒΦΙΘ' ἐπὶ πασῶν τῶν προσόδων τοῦ Κράτους αἰτινες προορίζοντο διὰ τὴν ὑπηρεσίαν:

1) Τοῦ δανείου εἰς χρυσόν, ὅπερ συνομολογηθήσεται διὰ τὴν πληρωμὴν πρὸς τὴν Τουρκίαν τῆς πολεμικῆς ἀποζημιώσεως ὀριζομένης εἰς Λίρας Τουρκίας 4 ἑκατ. καὶ τῶν ἀποζημιώσεων διὰ ζημίας ἰδιωτῶν ὑπολογιζομένων εἰς Λίρας Τουρκίας 100.000 κατὰ τοὺς ὅρους τῆς περὶ Εἰρήνης Συνθήκης.

2) Τοῦ ἠγγυημένου ὑπὸ τῆς Γαλλίας, Μεγ. Βρετανίας καὶ Ρωσσίας δανείου τοῦ 1833.

3) Τῶν εἰς χρυσὸν παγίων καὶ χρεωλυτικῶν δανείων τῶν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους συνομολογηθέντων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀπὸ τοῦ 1881 μέχρι 1893 περιλαμβανομένων.

4) Τῶν δανείων ἅτινα συνομολογηθήσονται διὰ τὰς ἐν ἄρθρῳ 10 μνημονευόμενας ἀνάγκας· τοῦ λέγει: Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις προμηθευθήσεται διὰ δανείων 55 ἑκ. φράγκων χρυσῶν πραγματικοῦ κεφαλαίου τὰ ἀναγκαῖα ποσά. α') Πρὸς κάλυψιν τοῦ ἐλλείμματος τῆς χρήσεως 1897 ἑκ 40.150.000 Δραχμῶν, β') πρὸς ἐξόφλησιν ἢ μετατροπὴν τοῦ εἰς χρυσὸν κυμαινομένου χρέους ἀνερχομένου εἰς Φράγκα 31.375.093,35 γ') Πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν πληρωμῶν αἰτινες ἐνεργηθήσονται κατὰ τὸ 1898 εἰς τοὺς κα-

τόχους τῶν ὁμολογιῶν τοῦ ὑφισταμένου εἰς χρυσόν χρέους τοῦ Κράτους συμφώνως πρὸς τὰ ἄρθρα 1, 14, 15. Τὰ ἑλλείμματα ἐπίσης τοῦ ἔτους 1898 καὶ τῶν ἐπομένων ἐτῶν δύναται νὰ καλυφθῶσιν διὰ δανείων, ὧν ὁ ἀγώτατος ὁρος ὀρίζεται εἰς 20 ἑκατ. Φραγκα πραγματικῶν εἰς χρυσόν, καὶ ἅτινα θέλουσι ἐκδοθῆ βαθμιαίως, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆ συναινέσει πάντοτε τῆς Διεθνoῦς Ἐπιτροπῆς.

..

Αἱ παραχωρηθεῖσαι πρόσοδοι εἶναι 1) τὰ ἑξ μονοπώλια (ἄλας σιγαροῦχαρον, πυρεῖα, παιγνιόχαρτὰ, πετρέλαιον, Ναξία σμύρις), ὑπολογιζόμενα εἰς 11 ἑκατ. ἐτησίως. 2) ὁ φόρος τοῦ καπνοῦ, 3) τὸ χαρτόσημον, 4) τὸ Τελωνεῖον Πειραιῶς καὶ ἐν ἀνεπαρκείᾳ 4 ἄλλα τελωνεῖα ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων: Πατρῶν, Κερκύρας, Βόλου, Λαυρίου. Ἐκ τῶν ἐκχωρηθεισῶν τεσσάρων προσόδων, αἱ τρεῖς πρῶται εἶναι αἱ κατ' ἐξοχὴν ὑπέγγυοι, ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι οἱ δανισταὶ μετέχουν καὶ τῶν πλεονασμάτων αὐτῶν, καὶ ὅτι ἡ ἀφορῶσα εἰς ταῦτα Νομοθεσία δὲν δύναται νὰ μεταβληθῆ ἄνευ τῆς σγκαταθέσεως τῆς Διεθνoῦς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἀξίζει νὰ σημειώσωμεν τὴν ἐλευθεριότητα μεθ' ἧς ὑπελογίσθησαν αἱ ἐγγυήσεις ἢ ἀπόδοσις τῶν τριῶν πρῶτων μόνον παραχωρηθεισῶν προσόδων ὑπολογίζεται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Νόμου εἰς 28.600.000, ἐνῶ τὰ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν δανείων ἀπαιτούμενα δὲν ὑπερέβαινον τὰ 14.437.500. Αἱ τελωνειακαὶ πρόσοδοι προσετέθησαν ὡς ἐγγυήσις καὶ διὰ τὰ ἄλλα δάνεια ἐκτὸς τῶν εἰς χρυσόν.

Ὁ ἐγκαθιδρυθεὶς παρ' ἡμῖν ἔλεγχος καίτοι ἐλαφρότερος παρ' ὅτι ἐξήτουν τινὲς τῶν Δυνάμεων αὐτὸς καθ' ἑαυτὸς κρινόμενος εἶναι βαρῦς. Τοῦτο καθίσταται καταφανὲς παραβάλλοντες τοῦτον πρὸς τὰς προτάσεις τῶν δανειστῶν, τὸν ἔλεγχον ἐν Τουρκίᾳ καὶ τοὺς λοιποὺς ἐν γένει Ἐλέγχους. Ἀρκεῖ νὰ σημειώσωμεν ὅτι οὐδὲν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν ἐγνώρισεν Διπλωματικὸν Ἐλεγχον. Δι' ὃ καὶ ὁ Μυράτ χαρακτηρίζει τὴν δημιουργίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὡς Διεθνὲς γεγονός μεγάλης σοβαρότητος (fait très grave) ἢ ἐξήγησις τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα δυσμενείας τοῦ Νόμου ΒΦΙΘ' ἐξηγεῖται ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ Ἀνδρεάδου ὡς ἐξῆς:

1) Διὰ τῆς πλειστακίς τονισθείσης ἀδεξιότητος ἦν ἐδείξαμεν κατὰ τὰ ἔτη 1893 - 97, ὁπότε ἐδώκαμεν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐχρεωκοπήσαμεν καὶ δὲν ἐπτωχεύσαμεν καὶ ὅτι ἐνεπαίζομεν τοὺς ξένους δανειστάς. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ αὐθις, ὅα ἢ ἄρνησις νὰ δεχθῶμεν συμβιβασμὸν ἀνάλογον πρὸς τὸν Σερβικὸν μᾶς βαρύνει ἰδιαιτέρως.

2) Διότι ἡ στάσις μας αὕτη εἶχε τόσον ἐξαργιῶση μερικᾶς Δυνάμεις, ὥστε οἱ ἀντιπρόσωποι τούτων ἦλθον εἰς Ἀθήνας μὲ σχέδιον Ἐλέγχου πρὸς αὐστηρότερον τοῦ ἐν τέλει ἐπαβληθέντος. Δι' ὃ καὶ ὁ ἐπιτευχθεὶς συμβιβασμὸς κατήντησε νὰ θεωρηθῆ καὶ δικαίως ὡς Ἑλληνικὴ ἐπιτυχία.

3) Διὰ τοῦ γεγονότος ὅτι ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Διατάγματος τοῦ Μουχαρέμ (1881) ἡ ἰδέα τοῦ Ἐλέγχου εἶχε κατακτήσει τὸ ἔδαφος. Ὁ θεσμὸς δὲν ἐκρίνετο πλέον γενικῶς ὡς προσκρούων πρὸς τὸ Διεθνὲς Δίκαιον καὶ

ὡς ἐκ τούτου αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις ἐπέβαλλον αὐτὸν ἐλαφροτέρα τῇ συνειδήσει.

4) Διότι δὲν προεβλέπετο οὔτε τόσον ταχεῖα αἴξησις τῆς ἀποδόσεως τῶν ὑπεγγύων προσόδων, οὔτε ἐντὸς δεκαετίας ἐπάνοδος τοῦ χαρτονομίσματος εἰς τὸ ἄριτον, καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ ἐνδεχόμενον τῆς ἐπανόδου τοῦ τόκου καὶ τῆς τιμῆς τῶν χρεωγράφων εἰς ἐπίπεδα πλησιάζοντα τὰ ὀνομαστικά δὲν ἐλήφθη σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν.

5) Ὅτι εἰς ἀντάλλαγμα τῆς ἐπιβολῆς τοῦ ἐλέγχου, αἱ Προστάτιδες Δυνάμεις προετίθεντο ἀπ' ἀρχῆς, καὶ πρὶν εἶναι γίνεαι δεκτὴ ἡ ἰδέα τῆς ἐγγυήσεως, νὰ μᾶς διευκολύνωσι εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ δανείου ἐκκαθαρίσεως τοῦ πολέμου τοῦ 1897.

* *

Θὰ ἐξετάσωμεν ἤδη τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ διακανονισμοῦ τοῦ 1898, οὕτινος ἐδώσαμεν ἤδη τὰς γενικὰς γραμμάς. Εἶναι φυσικῶς ἀδύνατον ἐδῶ νὰ ἀναλύσωμεν ἐκάστην χοῆσιν χωριστά, δι' ἃ καὶ προοριζόμεθα εἰς τὴν χοῆσιν τοῦ 1898 διὰ νὰ διαπιστώσωμεν τὰ ἀποτελέσματα διὰ τοῦ συνόλου τῶν εἰσπραχθέντων ποσῶν, καταβληθέντων καὶ διαμερσθέντων διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ τόκου καὶ τὴν αὔξησιν τοῦ χρεωλυσίου τῶν ἀπὸ τοῦ 1891 - 93 δανείων. Ἡ ἔκθεσις ἐπὶ τῆς πρώτης χρήσεως θὰ εἴχε τὸ πλεονέκτημα νὰ μᾶς μύησῃ εἰς τὸν τρόπον τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τῶν τεχνικῶν προετοιμασιῶν τοῦ διακανονισμοῦ. (E. Tsouderos. Le relèvement économique de la Grèce. C.F.I. Dette publique. Situation Budgetaire e.t.c. Paris 1919).

Χοῆσις τοῦ 1898. Αἱ ἐτήσιοι ἀκαθάριστοι εἰσπράξεις τῶν προωρισμένων διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Δημοσίου χρέους προσόδων ἐξετιμήθησαν ὑπὸ τοῦ περὶ Ἐλέγχου Νόμου ὡς ἑξῆς:

1). Μονοπωλίου	12.300.000	Δρχ.
2). Καπνοῦ	6.600.000	»
3). Χαρτοσήμων	10.000.000	»
4). Τελωνεῖον Πειραιῶς	10.700.000	»
Σύνολον	<u>39.600.000</u>	Δρχ.

Διὰ τὴν χοῆσιν τοῦ 1898 μὴ περιλαμβάνουσα παρὰ 236 ἡμέρας αἱ προβλέψεις ἦσαν αἱ κάτωθι:

1). Μονοπωλίων	7.952.876.70	Δρχ.
2). Καπνοῦ	4.267.397.25	»
3). Χαρτοσήμων	6.465.753.40	»
4). Τελωνεῖον Πειραιῶς	6.918.365.15	»
Σύνολον	<u>25.604.392.50</u>	»

Παρὰ ταῦτα αἱ ἀκαθάριστοι εἰσπράξεις ἦσαν αἱ ἐπόμεναι:

34.610.242.90 ἀντὶ 25.604.392.50.

Ἐπερέβησαν τοιῦτέσιν τὰς προβλέψεις κατὰ Δραχμὰς 8.985.960,40. Ἐπὶ τοῦ πλεονάσματος κατὰ τὸν Νόμον περὶ Ἐλέγχου ΒΦΙΘ' τοῦ 1898 ἡ

Διεθνῆς Οικονομική Ἐπιτροπὴ ἐλάμβανεν - μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν διὰ τὰ ἔξοδα 18^ο%, 60^ο%, ἔξ ὧν 30^ο% διὰ τὴν αὔξησιν τοῦ τόκου καὶ 30^ο% διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ χρέους. Ἐχομεν δηλαδὴ τὸν κάτωθι πίνακα.

Διὰ τὸ 1898	Δραχ.	19.528.060.—
Εἰσπραχθῆσαν	»	22.861.652.40
Πλεόνασμα	»	3.301.481.60
Ἐλάττωσις κατὰ 18 ^ο % δι' ἔξοδα	»	594.266.68
	Δραχ.	2.707.214.92
60 ^ο % διὰ βελτίωσιν τόκων καὶ χρεωλυσιῶν		1.624.328.95
Πρόσθετον τὸ ποσὸν τοῦ Κέρδους τοῦ , συναλλάγματος	Δραχ.	495.473.67
Συνολικῶς	»	2.419.802.62

Ἐκ τῆς ἐκθέσεως ἢν ἐκάμαμεν, συνάγεται ὅτι τὸ πρῶτον ἔτος ὑπῆρξεν εὐχάριστον καὶ καλὸς οἰωνὸς διὰ τὸ μέλλον. Καὶ πραγματικῶς αὐταὶ αἱ ἐλπίδες ἐδικαιώθησαν καὶ ἡ προοδευτικὴ αὔξησις τῆς ἀποδόσεως τῶν προωρισμένων διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Δημοσίου χρέους προσόδων, ὑπῆρξεν ἀταθερὰ καὶ ἡ βελτίωσις τῶν ὄρων τῶν πιστωτῶν ἠκολούθησεν μίαν ἀνιοῦσαν καμπύλην δεικνυομένην ἀπὸ τὴν ὑψωσιν τοῦ τόκου καὶ τὰς τιμὰς τῶν Ἑλληνικῶν ἀξιῶν εἰς τὸ Χρηματιστήριον.

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἀπὸ 26 Φεβρουαρίου 1898 ΒΦΙΘ' Νόμου θὰ ἐξετασθῶσιν ἀπὸ ἀπόψεως τῶν δανειστῶν καὶ ἀπὸ ἀπόψεως τῆς Ἑλλάδος. Καὶ πρῶτον ἀπὸ ἀπόψεως τῶν ὁμολογιούχων. Οὗτοι προσεδόκουν βελτίωσιν τῆς θέσεώς των ἐκ τριῶν πηγῶν (Δημοσία Οἰκονομία Ἀνδραγαθί). α) Τῆς αὔξεσεως τῶν ὑπεγγύων προσόδων, β) τῆς βελτιώσεως τῆς ἐπικαταλλαγῆς, γ) τῆς ἀποσβέσεως καθ' ἑαυτήν, πρὸς δε καὶ τὸν τόκον τῶν ἀποσβεσθειῶν ὁμολογιῶν.

α) Αὔξησις τῶν ὑπεγγύων προσόδων. Αὕτη συνοψίζεται εἰς τὸν ἑξῆς πίνακα. Ὑπολογισμοὶ Νόμου Ἐλέγχου

Ἀπόδοσις	1899 - 1903	51.079.327.—
»	1904 - 1908	56.000.454.— + 4.921.127.—
»	1808 - 1913	57.413.385.— + 1.412.931.—

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου ἀπορρέει ἡ παρατήρησις ὅτι τὰ εἰσπραχθέντα ὑπερέβησαν τὰ προϋπολογισθέντα κατὰ:

11.479.327	Δραχ. διὰ τὴν α' πενταετίαν
16.400.454	» » » β' »
17.813.385	» » » γ' »

Πράγματι δ' ἡ αὔξησις ἦτο ἔτι μεγαλυτέρα, διότι ὁ Νόμος τοῦ Ἐλέγχου ὑπελόγηζε τὸ φρ. πρὸς 1.65 ἔν φ ἀπὸ τοῦ 1908 - 1913, τοῦ συναλλάγματος ἐπανελθόντος εἰς ἰσοτιμίαν ἢ δραχμὴ οὐδὲν ἄλλως διέφερε τοῦ χρυσοῦ φράγκου. Ἐἴχομεν λοιπὸν 57.413.385 φρ. χρυσοῦ ἀπέναντι τῶν ὑπολογισθέντων (πρὸς 1,15) 23 810.000 φρ. ἤτοι πολὺ πλέον ἢ διπλασιασμὸν τῶν ὑπεγγύων προσόδων.

β') Ἡ βελτίωσις τοῦ συναλλάγματος.

Τῆς ἐξελίξεως τούτου ἀκριβῆ ἰδέαν δίδει ὁ ἑξῆς πῖναξ.

Ἔτη	Μέση τιμὴ Συν/ματος ἐπὶ Παρισίων	Ἔτη	Μέση τιμὴ Συν/ματος ἐπὶ Παρισίων
1898	1,47	1908	1,08
1899	1,56	1909	1,02
1900	1,64	1910	0,99
1901	1,65	1911	0,99
1902	1,62	1912	0,99
1903	1,56	1913	0,99
1904	1,37	1914	1,00
1905	1,23	1915	0,94
1906	1,10	1916	0,88
1907	1,08	1917	0,90

Ἡ πτωχὸς ὑπῆρξεν τόσον ταχεῖα ἀπὸ τοῦ 1902, ὥστε ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν ἐπανέλαβε τὴν αἴτησιν, ἣς διετύπωσε τῷ 1901, νὰ ἐνισχυθῆ τὸ ποσὸν τῶν δύο ἑκατ. δρ., ὅπερ ἦτο τὸ μίνιμουμ τῶν ἀποσυρμένων ἐπὶ ἀναγκαστικῆ κυκλοφορίᾳ γραμματίων, διὰ τῶν πλεονασμάτων τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Τὰ δὲ μέγιστα ὠφέλη τῶν δανειστῶν ἐκ τῆς ἐπανόδου εἰς τὴν ἰσοτιμίαν ἀντιλαμβανόμεθα ἐνθυμούμενοι ὅτι αἱ ἀφορισθεῖσαι 14.850.000 δρχ. διατιμηθεῖσαι ἀρχικῶς 9 ἑκατ. φρ. ἤξιζον τῶρα 14.850.000 φρ., ἐκ δὲ τῆς ἐξ ἑξ (6) σχεδὸν ἑκατομμυρίων φράγκων διαφορᾶς ταύτης οἱ ὁμολογιῶχοι ἐλάμβανον τὰ 60%. Τὰ ἐκ τοῦ συναλλάγματος κέρδη ἔπαυσον μετὰ τὸ 1920 συνεπεῖα τῆς ὑποτιμήσεως τῆς δραχμῆς.

* *

Καὶ τρίτον ἡ ἀπόσβεσις. Γενναίως ἐν γένει εἶχον κανονισθῆ τὰ τῆς ἀποσβέσεως, εἰδικῶς δ' ὅτι διὰ τὸ δάνειον τοῦ 1898 εἶχεν καθιερωθῆ τὸ μὲν λίαν ὑψηλὸν χρεώλυτρον, τὸ δὲ ἡ ἀρχὴ ὅτι οἱ τόκοι ἀποσβεννυμένων ὁμολογιῶν καθιερωῦντο εἰς τὴν χρεωλυσίαν, ἥτοι εἶχε δημιουργηθῆ ἐν εἰδὸς ἀποσβεστικοῦ ταμείου. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν μέτρων τούτων φαίνονται ἐκ τοῦ ἑξῆς πίνακος.

Παλαιὰ δάνεια εἰς χρυσὸν	Ἔτος 1898	31 Δεκεμβρίου 1917
1833	66.546	49.446.—
1884	103.435	86.627.—
1884	90.472	75.040.—
1887	132.984	113.793.—
1889	154.919	127.466.—
1890	59.829	49.141.—
1893	9.734	7.975.—
	<hr/> 617.920	<hr/> 509.490.—

Νέον χρέος εἰς χρυσόν

1898	150.000	112.550.—
1902	56.250	55.324.—
1914	324.074	330.350.—
	530.324	498.224.—

Ἄν περιορισθῶμεν εἰς τὰ δάνεια τὰ θιχθέντα διὰ τῆς πτωχεύσεως καὶ εἰς τὸ δάνειον τῶν 150 ἑκατ., δηλαδὴ εἰς τὰ δάνεια εἰς ἃ κυρίως ἀπέβλεπεν ὁ Ἐλεγχος, ἔχομεν διὰ τὰ πρῶτα ἐλάττωσιν 58.964.000 Φρ. ἦτοι ἐν ἀναλογίᾳ τοῦ κεφαλαίου (551 ἑκ.) ἐλάττωσιν μείζονα τοῦ δεκάτου διὰ δὲ τὸ δεύτερον ἐλάττωσιν 37.450.000 ἦτοι μείζονα τοῦ τετάρτου. Σύνολον δὲ ἀποσβεσθειςῶν ὁμολογιῶν ἄνω τοῦ ἐβδόμου, (106 ἑκατ. ἐπὶ 700).

Καὶ δεύτερον ἀπὸ ἀπόψεως τῆς Ἑλλάδος. Μεταξὺ τῶν ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ Ἐλέγχου μνημονευτέα εἶναι : (Δημ. Οἶκον. Ἀνδρεάδη) 1) Ἡ βελτίωσις εἴτα δὲ ἡ παγίωσις τοῦ Συναλλάγματος ἧς ὁ ΒΦΙΘ' Νόμος εἶναι εἰς τῶν κυρίων ἐμμέσων καὶ ὁ κύριος ἄμεσος παράγων. 2) Ἡ ἐμπέδωσις τῆς δημοσίας πίστεως, ἧτις ὅπως καὶ παντοῦ ἀλλαγῶν ἐπέτρεψεν τὴν σύναψιν πολλῶν δανείων, δι' ὧν ἀνεπτύχθη ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία καὶ ὠργανώθη κατὰ τε ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἡ Ἐθνικὴ Ἄμυνα. 3) Τὸ γεγονός ὅτι ὅπως ἡ Σερβία οὕτω καὶ ἡ Ἑλλὰς εὐρέθη καθ' ὅλα ἔτοιμος ὅπως ἀντιμετωπίσῃ τὴν κρίσιν τοῦ 1912. Καὶ δὲν ὑποστηρίζομεν ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο ὀφείλεται μόνον εἰς τὸν Ἐλεγχον, ἀλλ' ἀναμφισβήτητον εἶναι ὅτι χάρις εἰς τὸν ΒΦΙΘ' Νόμον κατὰ τὴν ἔκκληξιν τοῦ Τουρκικοῦ Πολέμου εἰχομεν συνάλλαγμα εἰς τὸ ἄριστον, πρὸς δε χάρις εἰς τὰ δάνεια τὰς Ἀθήνας συνδεμένας σιδηροδρομικῶς μὲ τὰ σύνορα, στρατὸν τελείως ὀπλισμένον καὶ διὰ τοῦ Ἀβέρωφ καὶ τοῦ ἐλαφροῦ στόλου ὑπερόπλοιαν κατὰ θάλασσαν. Ἐξ ἄλλου παρὰ τὰς δεινὰς οικονομικὰς στενοχωρίας ἰδίᾳ τῶν ἐτῶν 1905 καὶ 1909, ἡ περίοδος 1899 - 1912 κατέληξε δημοσιονομικῶς εἰς περισσεύματα, ἀποδοτέον τούτο, ἐν μέρει τοῦλάχιστον εἰς τὸ ὅτι μὴ δυνάμενοι νὰ προστρέξωμεν εἰς κυμαῖνον χρέος (ἔντοκα γραμμάτια καὶ κυκλοφορίαν) προσφεύγομεν πρὸς κάλυψιν τῶν ἐλλειμμάτων εἰς τὸ πικρὸν πλὴν καὶ μόνον δραστικὸν φάρμακον τῆς φορολογίας.

Οἱ ἐκφρασθέντες ὑπὸ πολλῶν φόβοι διὲ ἤθελον προκίψει ἀντιγναμίαι ἐκ μέρους τοῦ Κράτους εἴτε ἐκ τῆς Διεθνoῦς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν Διατάξεων τοῦ ΒΦΙΘ' περὶ Ἐλέγχου εὐτυχῶς διεψεύθησαν. Ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἐλέγχου ἐν ἔτει 1898 μέχρι τοῦ 1915 ἡ Διεθνῆς Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ συναισθανομένη τὰς ὑποχρεώσεις της, διέθετε τὰς εἰς χεῖρας της εἰσπράξεις ἐξ ἴσου εὐεργετικῶς καὶ διὰ τὸ Κράτος καὶ διὰ τοὺς Ὁμολογιούχους κανονικῶς καὶ ἀδιαταράκτως. Ἐκ τῶν ὑπεγύων προσόδων ἐλάμβανεν κανονικῶς τὸ ὀρισθὲν ποσὸν τῶν 28.900.000.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ πέραν τούτου εἰσπρατιτόμενον πλεόνασμα συμφῶνως πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ ἀρθροῦ 6 τοῦ Κανονισμοῦ, ἐλάμβανε μετ' ἀφαι-

ρεσιν τῶν ἐξόδων 18%, τὰ 60%, 30%, διὰ τὴν αὔξησιν τοῦ τόκου καὶ 30% διὰ τὴν αὔξησιν τοῦ χρεωλυτοῦ τὰ δὲ ἔτερα 40% ἐπέστρεφεν εἰς τὸ Δημόσιον Ταμεῖον. Ἐπὶ 16 λοιπὸν ἔτι οὐδεμία ἀντίρρησης προέκυψεν. Ἐπέκρωτο ὅμως οἱ ἐκφραστοθέτες φόβοι νὰ μὴ ἐξακολουθήσουν νὰ διαφεύδωνται ἐπὶ πολὺ. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1914 ἡ Διεθνὴς Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ μετέβαλλεν στάσιν ἀπέναντι τοῦ Κράτους. Κατὰ τὸ 1915 λόγῳ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πολέμου, τὸ Γαλλικὸν Φράγμα ὑπέστη μείωσιν. Ἡ Ἑλλὰς καίτοι οὐδεμίαν φυσικὰ εὐθύνην ἔφερεν εἴτε διὰ τὸν πόλεμον εἴτε διὰ τὴν πτώσιν τοῦ φράγμου ἐκλήθη νὰ πληρώσῃ τὰ σπασμένα καὶ ἰδοὺ πῶς, ὅπως ἀποκαλύπτει τοὺς Πολιτικὸς Ἀγῶνας του ὁ τῶς Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν κ. Κ. Ἀγγελόπουλος. Ἀπὸ τοῦ 1915 ἡ Διεθνὴς Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ ἤμεις ἐδικαιοῦτο καὶ ὑποχρεοῦτο δυνάμει τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ Νόμου νὰ λαμβάνῃ ἐκ τῶν 100 εἰς δραχμὰς καθαρῶν πλεονισμάτων 60 δραχμὰς ἑλληνικὰς, ἤρχισε παρὰ πᾶσαν λογικὴν, νὰ ἐφαρμόξῃ λογιστικὴν μέθοδον φραγμοποιήσεως ἐντελῶς ἀκατιανόητον καὶ ἀνοίκειον. Οὕτω τὸ 1915 γίνεται ἡ πρώτη διὰ τῆς λογιστικῆς μεθόδου ἀφαιμάξις. Ἡ Ἑλληνικὴ δραχμὴ τοῦ 1915 ἦτο δραχμὴ χρυσή, ἦτο τὸ (1/25) ἐν εἰκοστον πέμπτον τῆς Ἀγγλικῆς Λίρας καὶ τι πλέον, προκαλοῦσα διὰ τῆς εὐρωστίας τῆς φθόνον. Ἀλλὰ τὸ Γαλλικὸν φράγμα εὐρέθη εἰς ὑποτίμησιν ἀπέναντι τῆς Ἑλληνικῆς δραχμῆς. Ἡ τιμὴ τοῦ Γαλλ. Φράγμου τοῦ 1915 ἦτο 94,798 κατὰ μέσον ὄρον καὶ κατὰ φυσικὸν λόγον εἰς ὑποτίμησιν καὶ ἔναντι τῆς Ἀγγλικῆς Λίρας. Τὴν ὑποτίμησιν ταύτην τοῦ Γαλλικοῦ Φράγμου δι' ἣν ἡ Ἑλλὰς ἐπαναλαμβάνομεν δὲν εἶχε βεβαίως καμίαν εὐθύνην ἡ Δ.Ο.Ε. ἐννοεῖ καὶ ἀποφασίζει ἀταράχως νὰ ὀψῆ εἰς τὴν ῥάχην τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ ὁ Ἐλεγχος καταστρώνει τὸ 1915 τὸν ἐξῆς περίεργον λογ/σμόν. Τὸ πρὸς αὔξησιν τοῦ τόκου 30% πλεόνασμα ἀνῆλθεν κατὰ τὴν ἔκθεσίν τοῦ 1915 εἰς δραχμὰς Ἑλληνικὰς 3.299.809.29. Ἡ ἔκθεσις βεβαίωσι (σελίς 17) ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο τῶν Ἑλληνικῶν δραχμῶν αἵτινες ἐπαναλαμβάνομεν τὸ 1915 ἦσαν δραχμαὶ χρυσαί, ἦσαν Ἀγγλικαὶ Λίραι 131.992.0/0. τὰς ὁποίας ὤφειλε καὶ ἐδικαιοῦτο τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος νὰ δώσῃ εἰς τοὺς ὁμολογούχους πρὸς αὔξησιν τοῦ τόκου, ἡ Δ.Ο.Ε. μετέτρεφεν εἰς φράγμα γαλλικὰ ὑποτετιμημένα 35.575.20.

Τὰ Γαλλικὰ ταῦτα φράγμα μετατρέπει εἰτα εἰς λίρας Ἀγγλίας πρὸς 25 φράγμα τὴν λίραν, καὶ εὐρίσκει οὕτως εὐκόλως, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον πρέπει νὰ δώσῃ ἀντὶ λιρῶν 131.992 Λ. 142.301 ἦτοι ἐπὶ πλέον Λ. 10.309, ἦτοι δραχμὰς χρυσαῖς 257.725. Παρελθόντος ἀπαρτηρήτου τοῦ πρωτοτύπου τούτου λογαριασμοῦ τῶν πλεονασμάτων τοῦ 1915 ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου, ἡ Δ.Ο.Ε. ἐξηκολούθησε μὲ τὴν αὐτὴν ἀταραξίαν καὶ ἀνενοχλήτως τὴν αὐτὴν μέθοδον.

τῷ	1915	ἔλαβεν	ἐπὶ	πλέον	Λ.	10.309
»	1916	»	»	»		9.889
»	1917	»	»	»		12.228
»	1918	»	»	»		6.407
»	1919	»	»	»		176.596
»	1920	»	»	»		317.519
»	1921	»	»	»		86.545
»	1922	»	»	»		121.964
»	1923	»	»	»		161.050
»	1924	»	»	»		167.737
»	1925	»	»	»		302.399

Σύνολον 1.372.644 Λίρας

Τὸ αὐτὸ ἐσυνεχίσθη τὸ 1926, καὶ ἔχομεν συνολικὸν ποσὸν ἀχρεωστικῶς ἀφαιρεθὲν ἐκ τοῦ Δημοσίου Ταμείου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1915 μέχρι τοῦ ἔτους 1926 συμπεριλαμβανομένου Λίρας Ἀγγλίας 1.628.657.— Τὸ ποσὸν τοῦτο διὰ νὰ ἀποκατασταθῇ τὸ δίκαιον πρέπει μεθοδικῶς καὶ βαθμιαίως νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ταμεῖον δι' ἐτησίως ἀποσβέσεως, ἥτις θὰ περιλαμβάνη τὸ ποσὸν τὸ πρὸς βελτίωσιν τοῦ τόκου τῶν προνομιούχων δανείων προκῦπτον ἐκ τοῦ τόκου τῶν ἐτησίως ἀποσβενημένων ὁμολογιῶν.